

A Ferro homines cædunt, ignis late omnia uastat.
aut præteritorum, ut illud,

Curetes pugnam simul, Ætoliq; ciebant:

sed futurorum neutiquam: illud enim,

Ille dies aderit, quo procidet Ilíos alta.

non historia, sed potius diuinatio dicenda est. Empirici præteritorum historia frequentius usi sunt: sic enim eam definiunt. Historia est rerum sapius circa eadem probatarum narratio. Sed contra ipsos ita dicendum: Si omnia in historia narrata uera esse affirmât, aliquem profecto iudicem habere debuerût, qui recte historiam institutam esse indicaret: uerum, cum non ita res habeat, aliquid diiudicandæ historiæ instrumentum reperiendum est, quo uera à falsis discreturi simus. etenim circa idem non solû medici dissident, immo & contraria opinantur. febricitantes enim adeo nonnulli inedia macerabant, ut ne aquam quidē concederent: nonnulli ab initio cremorem hordei propinabant, nonnulli summopere cauebant, ne unquam hordeaceo uictu laborâs uteretur. Petronas autem & suillas carnes affatas exhibens & uinum nigrum meracius ad uomitum compellebat, & frigidam ad laborantis arbitrium potui dabat. Apollonius uero atq; Dexippus Hippocratis auditores neq; aquam propinabant, nedum uinum: præparauerant enim scyphos quosdam cereos numero duodecim, ut essent singuli heminæ sexta pars, ex his duos trësue alternatim ægrotantibus dabant. Tanta igitur cum sit inter medicos controuersia, cur diiudicandæ historiæ instrumentum aliquod comparari non debuit: quare, cum ipsos fateri coegerimus neque inutile esse historiam admittere (sic enim superuacuum esse historiã declarabimus) percunctabimur experientiãne, an ratione historiam iudicent. ratione quidem nequeunt, cum ipsam exterminent, & alioqui, quo percipiuntur hæc singula, eo & iudicantur. at experientiã, quæ iuuat, deprehensa fuisse prædicant: experientiã igitur etiam iudicari necesse est. quemadmodum enim in alijs, ita & hoc loco res sese habet. Quidam in historia niuem refrigerare tradidit, si de historia sententiã ferenda est, eodem instrumento utendum est, quo scriptor ille rem hanc deprehendit. Rationalis sanè medicus per causam diiudicare historiam poterit. quodam enim in historia scribente hominem distenta uasa & oppressa grauitate habentem, sanguinis profluuium superueniens ab instante noxa liberat, & grauitatem hanc examinat, num uera sit, in causam symptomata inferentem respiciens, consideransq; num sanguinis profusio potens sit causæ resistere: inueniens ergo grauitatem distentionemq; à plenitudine prouenire, & sanguinis effusione plenitudinem inaniri, historiam ueram esse cognouit, nullaq; re alia ad hanc diiudicationem indiguit: ubi uero causam nancisci non possumus, historiæ iudiciũ experientiã committimus. si quis enim historiæ tradidisse uisus fuerit portulacam dentium stuporem discutere, huic rei iudicandæ experientiã adhibebit. Ad hunc itaq; modum empiricum necesse fuerit de historia per experientiã iudiciũ facere. qd si experientiã historiam iudicat, efficitur superuacuum atq; inutilem esse historiam. Ceterum nonnulli empiricorum dicunt, nos auctoritati scribentium fidem habentes historiam iudicamus: Nobis uero interrogantibus, quomodo ipsorum auctoritatem æstimatis, cum ipsorum alij in alijs fallantur, & alios emendent? respondent, Cum scriptor aliquis non ob inanem gloriam, neque decretorum amore compulsus, neque altercandi studio irritatus quicquam scribit, tunc uera ipsum scriptis mandare censemus. Hoc eorum dictum in primis facile refelli potest. contingit enim ob nullam ex antedictis causis, sed proprio errore ductum scriptorem quempiam historiam condere: num igitur, quia neq; gloriæ cupiditate, neq; sectæ suæ placitis fauens, neq; contradicendi gratia scripsit, propterea quicquid eius scriptis continetur, uerum esse dicendum est: Secundo, cum historiæ auctorem sapientem medicum esse autumant, à iudicanda historia discedentes uirum sapientem iudicant: sed huiusmodi iudiciũ ad philosophos non ad medicos pertinet. Præterea unde iudiciũ illud accipi potest, eum neq; gloriæ comparandæ, neque sectæ suæ tuendæ, nequerixandi causa scribendi prouinciam suscepisse? Vterius dum conatur, quo agnoscenda sit scriptoris auctoritas, declarare, instrumento ab ipsismet repudiato utuntur: dicentes enim eum non gloria, nõ concertandi causa scribere, causas exponunt, ob quas scriptori fides habenda sit. Quare, si non ob aliud quicquam, ob id saltem causarum uestigatio perutilis fuerit, nosq; etiam nihil plus quærimus, sed quæque res propter quid facta sit, curiose explorandum esse contendimus. quod sanè & ipsi in historia diiudicanda facere uidentur. nos uero propter quid quodque sit, uestigare cõsueuimus, atq; in totum causa ad rei naturam diiudicandam utimur, empirici autem ad mores scribentis dignoscendos: mores autem æstimare non medicorum, sed philosophorum officium est. Amplius & hoc aiunt empirici, non opus esse historiam experientiã iudicare, idq; ita probant: quemadmodum uos Cretam insulam esse quibusdam scribentibus, Cretam esse insulam cognouistis, quamuis proprijs oculis ipsam nunquam aspexistis, ita & nos multis de ipsdem eadem sententibus experientiã ad historiam iudicandam non egemus, sed multorum opinioni accedimus. Nos istorum rationi occurrimus iam dicentes: Cretam esse his uerisimilibus argumentis moti credidimus, quoniam inde huc aliquis, iterumq; hinc illuc nauigat, quoniamque nonnulli Cretenses illic nostri amici sunt, ad quos etiam literas damus, & à quibus accipimus. præterea, quoniam

niam omnes homines de ipsa licet inimicissimi idem referunt. de medicinalibus autem rebus nihil ferè inter medicos conuenit: cum præsertim inter omnes homines exiguus sit medicorum numerus: neq; solum dissentiunt, sed & pugnantissima, ut paulo ante monstrauius, opinantur. quo circa aliquo instrumento opus est ad dijudicandū medicinalem historiam. Cæterum cum dicant empirici, quæ comprehenduntur, aliqua sensu comprehendi, ut ruborem, alia per reminiscentiã, ut ea, quæ notis quibusdam ac signis in memoriam reuocantur, per indicationem autem nihil dignosci, ac neutro ab ipsis probato modo. Creram esse insulam comprehendunt: nihil dubium est, aut ipsos, Creram esse insulam, non comprehendisse, aut, si comprehenderunt, tertium quendam alium comprehensionis modum reperiri. hæc dixisse ad ostendendum adeo ab ipsis concelebratam historiam superuacua esse, abunde sit.

Quod nihil utile ab historia Empiricorum haberi possit. Cap. XV.

Cæterum nullius iuuantis notitiam ex historia haberi posse nō magno quis negotio probauerit. quandoquidem obseruatio, ut superius tradidi, nō solum in symptomatum genere & numero facienda est, sed etiam in magnitudine & tempore & ordine: hæc autem describi sine propositis nequeunt: manifeste sequitur historiam dari non posse: penes magnitudines autem & tempora, & ordines medendi conditionem differre probatum est. Verū, per quæ conclusimus in concursibus obseruationem fieri non posse, per eadem efficitur neq; historiam posse cōdi. neq; enim obseruationem fieri non posse, posse uero non obseruata describi quispiam dixerit.

De transitu ad simile secundum Empiricos. Cap. XVI.

Deinceps de transitu ad simile disputandum est. indiguerunt autē transitu ad simile empirici hac de causa. cum plurima & penè infinita essent, in quibus obseruationes erant faciendæ, et opem ferentia essent quoq; infinita, ac nemo posset in omnibus aut plurimis aliqua notare, id fuit in causa, ut historia transituq; ad simile egerent empirici: adhuc, quoniam rationales medici ipsis obijciētes aiunt, nihil æque artifices, ac facilitatem in artibus copiamq; præstare, discipiunt: at uos unum in uno obseruantes infiniti in curationibus eritis, aut plura in eodē obseruare coacti, nunq; arte utemini. sed aliqua semper notabitis. Hanc ipsi obiectionem ita diluunt: Nos transitu ad simile utemur, ex quo nobis facultas copiaq; suppetit. uertiginoso. p. in humum procidente, sanguineq; ob casum effuso, atq; ita morbo eo liberato, nos id notantes in altero uenam secabimus. Sed primum eos quispiam sciscitabitur, unde ipsi certiores facti sunt ex sanguinis profusione & non ex ipso casu uertiginosum fuisse sanatum. Sed nōdum aduersus eos quippiam asserere tempus est prius, q; quot modis transitu ad simile utantur, ostendero. Dicunt itaq; se transitu ad simile uti, non nunq; ab auxilijs ad auxilia, nonnunq; à locis ad locos, nonnunq; à uitijs ad uitia: ab auxilijs quidē ad auxilia, ut quando mespilum uice cotonei torminosi adhibent: à locis autē ad locos, ut quando ea, quæ in musculosis aut neurosis membris obseruarunt, talibus etiam applicuerunt, quemadmodum, exempli causa, à femore ad humerum transferimus: à uitijs uero ad uitia ita transeunt, ueluti cum remedia ad sanguinis effluuium probata ad Hæmorrhii morsum accipimus. tot sanè modis transitu ad simile utuntur empirici.

Transitus ad simile Empiricorum impugnatio. Cap. XVII.

Verum ipsos libenter interrogem primum de auxilijs, quo modo ipsis utantur, num facultatis aut qualitatum inhærentium similitudinē attendentes. ueluti cū mespilum pro cotoneo assumunt, num astrictione similia esse putantes accipiunt, an quia rotunda ambo, colore, tactuq; similia conspiciunt? Si facultatē (astrictionem dico) attendentes se transitum facere asserēt, se causas astrictionis, per quas iuuantia profunt, explorare fatebuntur, simul autem cum iuuantium facultate & nocentiū facultas addiscitur. Quinetiam & plus quiddam eos perscrutari oportet, non solum, q; mespilum adstringat: complura enim eadem uel prædita sunt, quæ propterea non idem præstant, ut æris squamma adstringēs & membra repurgat: nam, si piper calefaciendo iuuare cognitum sit, iam pro certo habetur, quod in præsentia nocet, frigiditate officere: Sin autem qualitatum similitudinē spectantes similia se deligere profiteant, utrum dicemus, si omnes qualitates similes sint, ita similitudo attenditur: at id prorsus esse nō potest, ut aliquorū omnes qualitates similes sint: sic. n. eadem essent, non similia. Certum igitur est eos aliquarum qualitatum similitudine inspecta transitū se facere dicturos, aut igitur plures (dicemus nos) aut totidē, aut pauciores qualitates spectātes transibitis: si pauciores, fermè omnia similia fuerint: in aliquo enim omnia cōcordant: q; si totidem aut plures, cur in sanguinis effluuiio (dicemus) quemadmodum porri coma uel estis, non item & allij & cæpæ comam adhibuistis: hæc enim in plurimis similia sunt. & in pernionibus pariter quare, quemadmodū rapa, non item & raphano ei malo succurritis: præterea & stomacho imbecillis, quare absinthio carentes, non & marrubij succo medemini: ferè enim hæ duæ herbæ nō differunt. itē aqua suffusis quam ob causam plerunq; uice raphani rapā non exhibent? Atq; in uniuersum considerandū est aliquod obseruatis simile contrarias tñ uires habere: ipsosq; percontari opus est, pp similitudinē ne isdem morbis hæc remedia conducāt, similitudo uero sit sensibus (ut ipsi reputant) iudicanda. hoc idē argumentū aliquis in reliqua ipsorū decreta contorque potest: nā protinus ipsis ostendendū est neq; à symptomatis ad symptomata, neq; ab affectibus

Afectibus ad affectus eos trāsire posse. nunquid enim symptomatum similitudinem in facultate attenditis: hoc uero negabunt, non enim facultatem symptomatum, sed sensui manifestam similitudinem explorāt. utrum igitur plurimum symptomatum, an totidem similitudinem: at phlegmone & scirrhus in plurimis sunt per similes, sed nihilo minus fermè contrariam, nihilq; consentientem curationem postulat. sic etiam œdema, & ramex, struma, & meliceris magna similitudine inter se conueniunt, sed medendi ratio maxime distat. præterea ex uenæ fractura sanguinem reijcientes omnia fermè symptomata illis quàm simillima habent, quæ sanguinem ob erosionem aut apertionem spuentibus insunt: non tamē iccirco eadem medicatio omnibus idonea est. Atq; ea ferè, quibus empiricorum ad simile transitus confutatur, persecuti sumus.

De transitu ad simile secundum rationales. Cap. XVIII.

Nunc uero declarandum superest, quo modo rationales transitū ad simile usurpare ualeant, quod alij non ad simile transitum, sed analogismum nominare consueuerunt: nam ad simile transitum pertinere ad empiricos asserūt, modum autem illi proximum analogismum uocant, quem rationalibus familiarem esse testantur. Verū nos aduersus nomina mutates minime pugnamus, sed rem ipsam proponemus, cui quisq; suo iure nomen imponat. Itaq; symptomatum aliqua causas, aliqua passos locos, aliqua facultates, aliqua ægrotates ipsos subsequi statuimus. hæc ratio nalis omnia distinguit, noscitq; ubi obseruandum sit necne. q; alia uero adsint, aut absint, non laborat, cum nihil ad medelam conferant. cumq; concursus in aliquo inutili symptomate uariare uideatur, haud secius isdem utetur, ac si penitus assimilis concursus esset. At empiricus, quia confusum ex omnibusq; aceruatū concursum obseruat, facultate discernendi symptomata carens, quocunq; ex illis deficiente, abundantēue, perinde atq; concursu euariante, diuersa quoq; curandi ratione uti debet, ignorans in nonnullis symptomatum, defectu affluxitue concursum re uera permutari, ut in phlegmone, scirrho, œdemate, atq; ramice: in nōnullis autem minime. nam in ijs, qui à priore parte conuellantur, & in ijs, qui à posteriore, quos Græci emprosthotonicos, & opisthotonicos uocant, differre quidem concursus uidetur, sed, quoniam patientis symptoma est, nō cause, non loci, non facultatis, ideo non fit diuersa curatio. id quoq; ignorat empiricus, nonnunquam similem esse concursum, non tamen iccirco eadem curatione esse utendum. Ecce enim totidem similiaq; symptomata in sanguinem reiectante ex fractura, ex apertione, & ex erosione reperiantur, esto etiā tussis in singulo istorum eadem, & proiecti sanguinis copia sit æqualis, aliaq; etiam sint consimilia, nihilo minus tamen differēs curatio adhibebitur. Quamobrē rationalis medicus utilia symptomata ab inutilibus distinguens, sæpius dissimili apud multos apparente cōcursu eadem medicamenta sectatur, ueluti quidam emprosthotonici, id est in priorem partem distenti, & opisthotonici. i. in dorsum distenti, & tetanici, id est æqualiter in utranque partem conuulsi, isti diuersum concursum habere uidentur. At rationalis intelligens sanguinis (si ita forte euenerit) copiam in causa esse, musculorumq; esse uitium, et eundem esse morbum (phlegmonē enim) eadem medendi uia incedet. sola enim prædicta symptomata notat, sed patientis symptoma tanq; inutile repudiat. Nam in priorem, aut posteriorem, aut æquabiliter in utranq; partem conuelli patientis symptoma est, quod obseruatum nihil in curādo utilitatis affert, quemadmodum neq; lachrymari. Contra nonnunquā simili apparente concursu, iste uero penes diuersam causam differenti curatione utitur, ut in illis, qui ob erosionem, aut fracturam cruenta ore mittebant: partiens em symptomata rationalis, ad utile indicātia respiciens, atq; utilia tantū symptomata deligens, auxilijsq; aduersus ea pugnare ualentibus utens, plerunq; diuerso apparente concursu, eodem ipse modo curabit: aut contra, simili apparente, diuersam curationem adhibebit. curatio nanq; remedia causis symptomata generantibus aduersari ualentia admouet. Rationalis itaq; unumquodq; auxiliū morbiferis causis aduersarium comprehendit, & cui symptomati resistere ualeat, non ignorat eo, q; concursum, ut iam diximus, partitus est. At empiricus in confuso aceruatoq; concursu iuuantia obseruans, quid cui resistere aptū sit, discernere nequit: id ignorans uero transitu ad simile uti non potest: secundum quid enim iuuans profit, & ipse se ignorare fatetur.

Quo modo rationalis utilia symptomata ab inutilibus separet, transitumq; ad simile faciat. Cap. XIX.

Cæterum quo modo (dicet aliquis) utilia symptomata à uanis distinguit rationalis? ad indicantia proposita referendo, respondeas. cum enim quædam symptomata propositum utile indicans manifestantia, quædam uero id non præstantia cognouerit, utilia sanè adnotat, alia dimittit: ex huiusmodi uero utilium symptomatum perceptione transitus ad simile facultas exoritur: quandoque autem non integram curationem, sed aliquam eius particulam transponit. quemadmodum enim concursus, ita & curandi rationem distinguit: atque in primis perspicuum habet, quænam curationis auxilia symptomatis à causis illatis aduersantur, quæ symptomatis à loco, facultatēue productis. sciens nanque hoc symptoma à causis enasci, istud à locis, id uero à facultate, à causa præterea auxiliij genus indicari, à loco utendi modum, à facultate (ut ita nunc statuam) mensuram, si quidem eadem causa sit, & causam prodentia signa apparent, sed neque locus idem sit, neque facultas, idem utiq; remedij genus accipietur, sed utendi ratio & mensura mutabitur: contra, si causa planè diuersa fuerit, sed locus & facultas sint isdem, non idem auxiliij

auxilij genus, sed utendi ratio & mensura eadē seruabitur. Postq̄ igitur rationalis medicus & con-
 cursus & curationes metiri est idoneus, potest secundum concursuum similitudines aliquas cura-
 tionis partes, prout ipsi uidebitur, commutare. At Empiricus neq; causam, neq; causarum, aut lo-
 ci, aut facultatis proditoria symptomata rimatus id neutiq; facere poterit. quocirca neq; trāsitum
 ad simile in curando rite usurpauerit, quandoquidem, quo modo inter se concursus sint similes,
 ignorat. ideo neq; medicationem partiri ualet, neq; remediū præsenti symptomati occurrere po-
 tens adhibere, q̄ si id se posse facere affirmat, ut scilicet & cōcursum symptomata, & curationem
 partiatur, quid unumquodq; prodest atq; officit dignoscens, se abditarum causarum contempla-
 torem esse fatebitur. quod si hoc, & ab indicatione se remedia posse capere confirmabit.

Summa dictorum contra Empiricos. Cap. XX.

Quamobrem, cum ea, quibus Empiricorum secta insignitur, atque informatur, frustratoria
 sint, atq; esse non possint, obseruatio scilicet, historia, & ad simile transitus, obseruationem
 quidem ratione carentem inutilem prorsus ac per se subsistere nequeuntem ostendemus: inuti-
 lem, quia rationis usus exigitur, quibus symptomatis curatio sit adhibenda, declarantis. neq; in o-
 mnibus aut iam præteritis, aut ægrum in præsentia uexantibus obseruationem faciendam autu-
 mant: id uero effici non potest, ut, plura cū sint, omnia prorsus adesse, quò idem concursus emer-
 gat, reperiantur, genus inquam symptomatum, & numerum eundem, & magnitudinem, & ordi-
 nem, & temporis opportunitatem, & id genus alia. Historiam uero per hæc abundare probaui-
 mus, q̄ experientia, quæ scribit, dijudicat: impotentem uero esse: magnitudines enim symptoma-
 tum, atque tempora ascribere nequit, sine quibus prosperi medicamenti nulla est comprehensio.
 Ad simile autem transitum eo argumento sustulimus, q̄ ipsum necessario in salutarium, pernicio-
 sarumq; facultatum inquisitionem dirigere oporteat.

Aduersus methodicos disputatio, & primum in quo dissentiant, & in quo concordent sectæ. Cap. XXI.

Cæterum, postq̄ hæc tenus Empiricorū decreta, ueluti per summam, refutauimus, modo su-
 perest ultima acies cum methodicis depugnanda. Verum aduersus eos pugnaturus omnium
 sectarum cōes sententias cōcedat, necesse est, quod autem illis cum cæteris cōtrouersum est, con-
 uellat. Empirici igitur ab indicatione remedia sumi nō posse aduersus methodicos asruere cona-
 buntur: Nos uero ab indicatione remedia sumi posse concedimus, sed ab euidētibus indicationē
 enasci non itidem ipsis condonabimus: adhuc illud methodicis assentimus, neq; ab uno sympto-
 mate, neque à pluribus indicationem produci: rursus uero illud negauimus: inutilia in totum esse
 symptomata: nobis enim symptomata plerunque ea significare uidentur, quæ salutare auxilium
 patefacere ualeant. sed ad docendam indicationem penitus superuacua symptomata arbitramur.
 Huiusmodi uero sunt methodicorum instituta. cum eadem symptomata sunt, affectus autem,
 quibus hæc inhæreant, differunt, non eadem medendi ratione utendum est. exemplum de phre-
 nitide afferunt, & ea, quæ sub astricto, & ea quæ sub fluxo genere collocatur. item, si ijdem sint af-
 fectus, symptomata differant, eadem, inquit, curatione utemur, ut in costarum cerebriq; phleg-
 mone, si utraq; sub astrictionis genere uitia sunt. Quandoquidem igitur eadem symptomata cū
 sint, dissidente tamen ratione in medendo utimur; cumq; illa differunt, eodem nonnunq; modo
 curamus, ideo prorsus inutilia ad curandum symptomata esse aiēbant. sublati enim affectibus si-
 mul & symptomata pereunt: positis & ipsa perdurant. hæc de causa utiles esse affectus aiunt, qui
 hæc exorientes producant: euanescentes interimunt. at symptomata inepta, quæ erga affectus
 nulla uī prædita sunt. quod si quicquā symptomata indicare dicāt, utile nihil sed potius noxium:
 quemadmodum febris refrigerationem indicat, aut mediū fidius potionem dandam, uel uini cu-
 piditas aut balnei, uinum exhibendum, & in balneum ducendum esse declarāt. quapropter, cum
 symptomata nihil, aut saltem nihil utile, sed potius detrimentosum ostendant, iccirco sympto-
 mata reiijcimus, inquit, morbos autem, utpote utile indicare ualentes, admittimus. Interrogant
 præterea huiusmodi quasdam ratiunculas, ut à iuuantium numero symptomata excludenda esse
 confirmet. Si idem contraria non indicat, qui uero astrictione fluxuq; afflictiuntur, cōtraria ope-
 indigent, profecto afflictatio conferentium indicationem non generat. Sed in ipsos hæc ratio fa-
 cile reflectitur, per quam neque morbus quicquam indicare probabitur in hunc sanē modum: Si
 corpus frigore corruptioneq; astrictum diuersa medicamēta requirit, idem uero diuersorum esse
 indicatuum nequit, igitur astrictio conferens non ostendit. Alia etiam uia methodici interrogāt:
 Si differentia idem nō indicant, febricitantes uero ac tussientes idem aliquando indicant, à febre
 igitur ac tussi conferentis non fit indicatio. At nos hæc etiam ipsorum rationem in ipsos ita retor-
 quemus: Si bile astricti & laxati eadem remedia postulant, ac diuersa idem non indicant, efficitur
 astrictionem ac fluxum conducibile non indicare. Hæc ferè sunt, quæ à methodicis afferantur, ut
 inutilia symptomata demonstrent.

Aduersus methodicos symptomata utilia esse probat. Cap. XXII.

Verum enim uero à nobis primū declarandum est, methodicos per ea, quæ faciunt, utilia esse
 symptomata fateri: usum uero, quem symptomata præstāt, cum rationalem sectam expone-
 mus, exquisite declarabimus. Methodicos itaque symptomata in curatione conducibilia putare
 hinc

A hinc maxime patebit. Homines enim utcumq; insanientes tenebricoso loco continendos esse autumant, siue ob effluxum, siue ob astrictiōem insaniant. lucem nanq; in insaniam addere arbitrantur. at ueternosos loco splendido detinendos, siue astrictiōe, siue fluxu laborent. tenebris enim ueternum augescere putant. Quo modo igitur, si nihil symptomata indicāt, astrictiōe delirātes in tenebris uersabuntur, tenebris astrictiōē augmentibus, aut contra fluxu ueternosi in luce fluxū concitante remanebunt: in his enim mihi affectus negligere uidentur, solaq; symptomata intueri. Igitur qui inutilia fuerint ea, quæ tantam uim habent, ut proposita ista posthabere, neq; tantum posthabere, sed etiam contrarium, ac ipsa indicent, facere cogant: astrictiō nanq;, ut laxetur, nunciat, isti uero in tenebris deliros cōcludentes non laxant: quin e contrario astringunt. fluxu etiam cohibitiōem indicante isti ex fluxu ueternosos in lucem producant, atq; ita fluxui incrementum adijciunt. Ad hæc sanè respondent methodici, nō quia symptomata indicēt, ideo se illa accipere, sed quia cōtra indicēt, illudq; efficere, quod propositū imperet, prohibeant. id. n. contra indicans appellāt, quod utile quidē indicat, id uero fieri, quod affectus postulat, non permittit. Ad hæc nos ita refellimus: Si cōtra indicantia inutilia cēsentur, facultas etiā à proposito indicatū plerumq; accipi non permittēs, inutilis putanda erit. sed facultatē nobis aliquid ad medelā conducibile suggerentem, tametsi & ipsa contra indicet, cōtemplari oportet. Quemadmodū itaq; facultatem cōtra indicantem ex usu esse statuitis, uobis pariter & symptomata utilia confiteri necesse est. præterea ridicule admodū phreniticis tenebras cōferre aiunt. nam, si tenebræ astrictiōē augēt, aucta uero astrictiō deliriū maius facit, (crescūt. n. symptomata minuūturq; cū affectibus) contra q̄ oporteat, faciūt, quæ. n. affectū, eadē & deliriū exacerbāt. & de symptomatis sermonē satis abūde fecimus.

Ab affectibus utilis indicationem non sumi. Cap. XXIII.

Modo neq; affectus conferēs indicare (ut opinantur methodici) iisdem illis rationibus, quibus ipsi inutilia esse symptomata probare nitentur demonstrare decreuimus. Ita nanque asserimus: si iisdem affectus sint, causæ uero differant, non eandem curationem admittimus. Urinæ nanque suppressio unus quidam affectus est, uerum si calculus sit in causa, excindimus: si phlegmone, cataplasmata illinimus: si uesicæ supra modum distentio, fistulam, quem cathetera nominant, imponimus, siue ut inquit Erasistratus, ægrum in genua statuentes, atque aphronitro extremum urinariæ fistulæ illinentes, & alia, quæ deinceps sequuntur. Sin autem ab affectibus conducibilium indicationes fierent, unus cum est affectus, eiusdem quoque conducibilis eadem forent indicationes. non sunt autem, neq; etiam diuersi affectus idem indicauerint. At, una cum est causa, licet affectus dissideant, idem curandi genus admittimus. choleram nanq; & arquatam morbos dissimiles esse uel ipsi confitentur, etenim astrictus hic, ille uero fluxilis morbus est, in utroque tamen fit inanitio. Quapropter, quoniam sublata causæ affectus auferunt, posita constituunt, ac præterea diuersæ causæ, quamuis iisdem sint affectus, diuersam, eadem, licet affectus euariant, eandem tamen curationem postulant, non iniuria nos & causas & affectus & passos locos exploramus. Possumus uero & hisce rationibus idem cōprobare, à discordibus scilicet causis eundem affectum procreari, exempli causa astrictum. ignis nanq; in corpus incidēs superficiem densat, id pariter frigus efficit, nihilominus hunc, qui idem affectus est, differenter curamus propter causarum differentiam. illum enim, qui ab igne est, calidis fomentis & cataplasmatibus crustas separare ualentibus sanitati restituimus: eum uero, qui à frigore, calefactorijs, attritionibus, frictionibus, & id genus alijs sanare studemus. Quod si laxatorio utrumq; curandi genere sanari contentant, ita occurremus. Si idem est curandi genus, id si permutemus, nihil errabimus, ut si ab igne, ægrotantem iisdem calefaciemus, & frigore affecto eadem cataplasmata superdabimus, & medicamina ad crustas facientia adhibebimus. sed nequaquam ista facimus: grauius enim læderetur. haud igitur eandem esse curationem dicendum est. Amplius, eadem causa diuersos morbos generat, plenitudo enim alias phlegmonem excitat, hæc uero astrictio est: interdum sanguinem profundit, at sanguinis profusio fluxus uocatur, neque tamen ob id, licet morbi differant, est diuersa curatio. siquidem in utroque euacuatio sanat, morbo contraria. quandoquidem non ab effectis, sed ab efficientibus, quemadmodum & ipsi profitentur, indicationes accipiendæ sunt. affectus uero causarū loco methodici habent, quod symptomatum effectiui sunt. sed non qua causæ sunt, inquirunt, sed qua communitates, uim habent indicandi, nihilq; uetare idem & pro causa & pro communitate & pro alio quopiam accipi, ut malum gustatile, olfactile, tactileq; est. cumq; ipsum dulce esse dicimus, non quatenus sub tactum uenit, dulce dicimus: haud secius affectus ab alijs enatos alia quædam producere quid impedit: quando uero ipsos indicare, inquirunt, asserimus, non quatenus effectus, aut aliorum effectiui, sed quatenus communitates sunt, ipsos indicare censemus. Quemadmodum igitur symptomata methodici, quoniam à diuersis eadem, & ab iisdem diuersa proueniunt, nihil indicare commodi testantur, itidem & nos à diuersis causis eosdem, & ab iisdem diuersos gigni affectus intuentes, eos ad utilium indicationem incommodos esse dicimus. neque enim unum idem semper indicat, alioqui urinæ suppressionem eadem semper uia tolleremus. Ut igitur illi ruborem non indicare aiunt, quod effecti speciem ipsum reputent, sic & nos affectus ad indicationem nonnunquam causarum, nonnunquam effectorum inuitiles esse

Isagogici.

e statuimus.

statuimus. Quispiam uero ita illis obijciat: Quid ruborem ipsius alterationem indicare negatis, E quandoquidem & cōmunitatem in ipso spectatis? in pluribus enim differentibus cernitis: quid aliud uero est cōmunitas, q̄ res in pluribus eadem? igitur, si indicat, & pluribus communis est, cur nō ab ipso alijsq̄ id genus symptomatis euidenter apparentibus indicationes accipitis, sed potius ab affectibus, astrictione scilicet & fluxu, nequaquam euidentibus? Quod si affectus, qua affectus est, indicat, maxime ridiculū fuerit affectū sensu comprehensibilē inficiari. si fluxus itaq̄ & astrictio solae cōmunitates forent, uero proximū quis diceret, eas solas indicare dicens. uerū, cum & symptomata pluribus cōmunia reperiantur, quare & ab ipsis iuuantium indicatio non oritur? Sin aut respondeant, iccirco symptomata repudiamus, quia proximae & necessariae medentibus cōmunitates non sunt, nam eisdem affectus diuersis symptomatis eodē modo curamus, & diuersos affectus, etiam si eadē symptomata fuerint, diuersa tñ, ut supra declarauimus, ratione discutimus. His de causis & nos (dicemus) idem in affectibus euenire cernentes, quod uos in symptomatis obseruatis, ueluti incōmodos & superuacaneos ipsos reijcimus. istud. n. probare, affectuum uidelicet comprehensionē esse inutilē, abundans est & frustratorium. ad curationem. n. satis est causae perceptio, loci uexati dignotio, & facultatis mēsurā. sit ne fluxus, an astrictio, superuacuum puto cognoscere, sed huiusmodi ratio posterius agitabitur, cum de usu affectuū perceptionis differetur. F

Quid morbus indicet, & quid artifices requirant. Cap. XXIII.

Illud aut aduersus methodicos dicendū est, Affectus, nō quid agendū sit, sed suā ipsorū sublationem destructionemq̄ indicare. quod sanē & quis uotis expetere possit. id uero nec uulgus, neq̄ brutae animantes ignorant, morbos sublationem, sanitatem conseruationem indicare. Artifices sanē huiusmodi indicatione non egent, sed illa scire exoptant, per quae languores pelluntur, & sanitas conseruatur. propterea illis opus habent, quae particulatim remedia indicāt, quibus accersitur sanitas ac retinetur. Atqui per id artifices uulgo praecellūt, quod ea percipiūt, quibus particulatim remedia patefunt. quandoquidem, si morbi sua ipsorum remedia edocerent, laborantes ipsi, per quae ad sanitatem redirent, intelligerent. at istud ignorant, quid uero morbus indicet, certum habent, sublationem scilicet. quare pellendū morbi causa medicos acciri iubent.

Non morbos, sed causas medelam indicare. Cap. XXV.

Quin & ex adhibitis auxilijs non morbos, sed causas medelam indicare agnoscendi facultas dabitur. auxilia nanq̄ non effectis, sed facientibus aduersantur, ut euacuatio multitudi- ni contraria est, morbo uero nulli, ut phlegmonē aut febrī. multitudine igitur euacuatione subtrahita simul & genitus per eam morbus tollitur. Sed non propterea, quod simul cum efficiente causa morbus recedit, auxilium morbo aduersari dicendum est. Possimus uero & ex symptomatum à multitudine atq̄ euacuatione orientiū collatione, cui opponatur auxilium dignoscere. siquidē multitudo redundantia grauat, euacuatio redundantia subducens grauitatē tollit. deinde multitudine conceptacula distendit, euacuatio, ut subsidant, efficit, & collabant. alia quoq̄ remedia causis semper resistere inueniens, morbo uero minime. Amplius ex hoc quispiam didicerit, si neq̄ astrictio neq̄ fluxus auxiliū aliquod, sed potius affectū quendā indicent, & astrictioni contrarius fluxus est, nō inanitionē, sed fluxū indicabit astrictio, & fluxus astrictionē. quod igitur admittimus non idem morbo indicatur. at laedentes causae sibi cōtrariae demonstrant, quodq̄ ab ipsis indicat, admittimus. quocirca nō morbi, sed causae, quod cōducit, aperiūt. itaq̄ nō prorsus incōmoda esse symptomata neq̄ à morbis conducibile, sed à causis indicari satis ample dilucideq̄ ostensum est.

An cōmunitates methodicorum sint euidentes atq̄ indicent. Cap. XXVI.

Deinceps considerandum superest, cōmunitates, quas supponunt methodici, euidentes sint necne, atq̄ utrum à cōmunitatibus indicationes accipi possint. Medicam igitur facultatem iuxta ipsorum sententiam definiemus, euidentiū cōmunitatum cognitionē esse. euidens aut, nō quod sensu percipitur, appellant, siquidem nulla dispositio sensu comprehenditur, sed euidēs illi nominant, quod per se ipsum, licet sensui nō subiacet, comprehendī possit. nam ferē manifestū illi euidēs uocant. Quapropter contradicens illud quoq̄ ostendat, oportet, eos neq̄ Graecis nominibus scire uti. Caeterum ne dictiones uitio dare uideamur, ipsis concedētes euidēs ut lubet accipere, cōmunitates non ex se comprehensibiles esse declaremus, in primisq̄ eorum secte principē Thessalum, cōmunitatum, ut nō ex se perceptilium, signa tradentē adducamus. in laborante. n. astrictio, inquit, ex corpore aegre difflabili agnoscit, pariter & fluxus nōnullas notas exponit, sed forte responderint: aduersus hominem, nō aduersus sectam nostram obijcitis. Thessalum itaq̄ dimittētes ad propositū ostēdendū reuertemur. Primū igitur cōmune quoddā argumētū in utraq̄ affectione sumemus, ipsas neq̄ euidentes neq̄ ex se perceptiles esse declarans. deinde separatim ipsarum singulā neutiq̄ ex se cōprehendī posse cōfirmabo. Fatentur itaq̄ & ipsi nō omnē corporis densitatem, aut excretionis suppressionē astrictionem esse: nam rustici concretione laborant, non tamen astrictione. neq̄ omnis soliti excrementi cohibitio astrictio est: nam & muliebre purgamentū cum ab praegnatione supprimitur, soliti sanē excrementi retentio est, neq̄ tñ ob id astrictio uocanda. item non omnis corporis laxitas & excretio fluxus est: pueri nanq̄ & mulierculae uiriq̄ nonnulli sub umbra uictu molliore usi, natura sunt rariores, & quaedā inutilis materiae expul-
pullio

A pulsio fluxus non est. præterea, quorum per alui deiectionem, aut lotium, aut sudorem, aut sanguinis profluuium iudicatio fit, neque ipsos fluxu laborare dixerint, alioqui suppressenda esset excretio. Quæ ergo non omnis densitas & retentio astrictio est, neque omnis raritas aut excretio fluxus, clarissime constat sola ipsa symptomata respicientem, fluxum aut astrictiõem, deprehendere non posse, sed ex alijs quoque diiudicandi sunt. quemadmodum enim & alia symptomata, naturaliane sint, an præter naturam, non ex se ipsis sed ex alijs percipiuntur, ad eum sanè modum & astrictio & fluxus dignoscendi sunt. per hæc autem huiusmodi sententiã manifestabitur. naturalia symptomata & præter naturam magna similitudine inter se conueniunt, eadem namque his naturalia, illis præter naturam sunt, ut ater color præter naturam similis est atro colori, qui naturalis sit, nobis quidem præter naturam, sed Indorum genti naturalis. Figuræ quoque non naturales naturalibus sunt per similes, nonnulli namque magis, quam alij, extortos habent artus. acuminatæ nares & oculi caui quibusdã mortifera signa sunt, alijs uero hæc eadem cõgenita. Motus uero ac eius carentia si uoluntatis imperiũ sequentur, naturales dicito: si inuoluntarie in corpore fiant, præter naturam. Per hæc manifestum est eadem tantum symptomata attendentes non posse ingenitum ab extraneo dignoscere, sed in nonnullis agentem causam explorare opus est, quemadmodum de motu, utrum uoluntarie, an inuoluntarie prodeat: sic etiam de colore. cum enim color ab humoribus oriatur, & ex colore sanguis appareat, considerandum est, num sanguis naturaliter affectus sit, id uero ex usu cognoueris: cum enim reliquum usum sanguis minime impeditum præbet, neque grauat, neque distendit, natiuum esse colorem dixeris. Verum figura num salubriter & secundum naturam sese habeat, ex membri ipsius utilitate percipies, ut in extortos artus habentibus. Nonnulla sanè & ex loco, in quo fiunt, an naturaliter habeant, dignoscitur. Densitas & raritas istius generis sunt, ut nonnullis ingenitæ, alijs præter eorum naturam sint. nam senum densitas ipsis quidem ingenita est, sed pueris extranea: contra pueris raritas naturalis est, senibus autem uiolenta. nonnullis præterea ex uitæ ratione spissescit cutis, ut rusticis, ob cœli statum, aut curas urgentes: alijs, qui nihilo minus naturaliter habent. quocirca fieri nequit, ut solam corporum densitatem, fluxumque spectantes eorum affectiones comprehendere possimus. Oportet igitur in aliud quippiam hæc referentes ita, secundum naturamne sint, an uitiosa, diiudicare. ipsi enim ita dicere solent: moderatione excessuque naturalia accidētia ab extraneis distinguimus. quando enim corpus moderate densum rarumque fuerit, recte ualet animal: cum uero istorum alterutrum increfcens modum superat, morbo uexari necesse est. Aduersus quæ ita respondendum est, Moderatum modoque carens pro uarijs affectionibus uariare. quod si ab excessu uitia iudicentur, non ex se comprehensibilia esse constabit. Deinde sic etiam eorum ratio confutatur: Moderatum atque immodicum non est euidens, sed ab effectis agnoscitur: si iuuat, moderatum est: si nocet, immodicum. qui fiat autem, ut moderatum atque immodicum, non euidens sit, ab ipso uero comprehensa sint euidētia? Verum, si & ex facultate moderatum immodicumque cõsetur, neque sic tñ immodicum perspicuum fuerit. facultas enim conspicua non est. immodico autem non euidēte, iam proculdubio neque cõmunitates apparebunt, quando quidem & ipsæ immodica quædam sint. Amplius in istos dicendum est: Nihil secundum naturam aut præter naturam existens, quod secundum naturam, aut præter naturam sit, est euidēs. dolor namque & id genus alia præter naturam euidētia quidem sunt: at medici, non quæ sint, sed quod præter naturam sint, cognoscere uolunt. si quidem acutus nasus & caui oculi cunctis hominibus perspicue apparent, secundum naturam uero, an præter naturam sint, solis id medicis patet. hoc enim uulgo medici præstant, quod ex euidētibz occultum quiddam eliciunt, quod uulgo negatum est. Amplius: Quod præter naturam est, euidens non est, quare cõmunitates, cum præter naturam sint, euidētes non erunt. Illud etiam cõsiderandum est, num quispiam unquam medicum accerserit, quia spissitate raritateue immodica uexatus sit. quod si nemo unquam cõmunitates sensu percepit, quomodo rationi fuerit consentaneum eas esse euidētes asserere? cõmunitatibus itaque non apparentibus, quare ipsi artem euidētiũ cõmunitatum notitiam esse definiunt?

Quod astrictio Methodicorum non sit euidens. Cap. 27.

AT uero in presentia separatim cõtra ambas affectiones disputabimus: atque in primis de astrictione loquemur. Hanc igitur densitatem, & necessariorum excrēmētorum suppressiõem esse decernunt. Cæterum, quæ suppressuntur, aut noxia sunt, aut utilia, aut neutra. si sint utilia, ea excernere absurdum est: si neutra, constat iam neque morbum esse. Dicendum igitur superest, cum retenta nocent, adstrictiõem esse: quæ lædunt uero, causæ sunt. inde fit, ut ex causarum anticipata notitia astrictiõem comprehendatur. nam, ut astrictiõem adesse cognoscamus, suppressa nocere præsciendum est, sed cum nocentium notitia simul & causarum concurrat agnitio. quinimmo nocentium cognitio causarum est comprehensio, itemque ipsa nocentia, quæ utique causæ sunt, non ex se ipsis in notitiam ueniunt. quare non solum astrictiõem ipsa non est euidens, sed neque illa etiam, ex quibus astrictiõem dignoscitur.

Fluxum Methodicorum non esse per se notum. Cap. 28.

FLuxum autem definiētes, corporis immodicam rarefactionem, & eorum, quæ manere debuerant, excretionem esse testantur. at immodicam rarefactionem non ex se posse cõprehendi

Isagogici.

e 2 declaratum

declaratum est. quæ excernuntur autem, retineri debeant nec ne, unde percipiunt: non enim ex se ipsis perceptilia sunt. Atque sic efficitur neque fluxum, quantum in se est, comprehendere posse, siquidem, ut fluxum dignoscamus, ante familiare conueniensque sciamus, oportet: familiare autem ex usu percipitur, usus ex multis successibus, hi tandem ex se ipsis. Quamobrem non ex se comprehensus fluxus quo modo recte euidens dici possit: quodque rationales cognitu obscurissimum esse affirmant, id ferè methodici (si deus placet) clarum patensque esse contendunt. quandoquidem ab his uocatus fluxus ab appellata apud priscos colliuatione, nisi nomine, non differat. Colliuationem uero atque excretionem difficilem adeo prisci illi distingui posse censebant, ut Erasistratus palam difficillimum id esse iudicium fateatur: atque hæc uerba pronunciat: Sanè perdifficile est excretionem colliuationemque discernere. sed Hippocrates laboranti, egre, aut leuiter ferenti, iudicium committit, hæc inquit, Si qualia purganda sunt, purgentur, iuuat, & leuiter ferunt. Quapropter, cum duo ueteres medici inter se de principatu certantes hac in opinione consentiant, excretionem uidelicet ab eliquatione uix posse distingui, ex ipsisque unus neque signum ullum excretionis posuerit, sed solam rei difficultatem ostenderit, alter ad regulam ferme imperceptilem iudicium transtulerit, quo modo id methodici perspicuum euidensque putabunt? Præterea qua se ratione fluxum in his, quorum corpora ob insensibilem perspirationem dissipantur, percipere dicent: non enim ex corporis macie id assequi ualent. siquidem non solum profluuio inanita corpora, uerum etiam suppressis mensibus adstricta tabescant. tumefactio etenim non adstrictione solum illis retentis, que excerni debuerant, sed etiam fluxu fusis humoribus, & corpora distendentibus efficitur. non idem autem esse corporis maciem sensibilem, & fluxum, hoc sanè modo patere poterit: si macies sensibilis est, maciei uero contraria est tumefactio, atque unum uni tantum aduersatur, fluxui non tumefactio, sed adstrictio contraria fuerit. at, si adstrictionem tumefactionemque idem esse affirmant, ipsos definitionum contrarietatem indicare opus est. aiunt. n. adstrictionem, inculcationem, arctationemque corporum esse. est igitur arctatio conculcatioque corporum, adstrictio: at tumefactio eorundem fusio atque distentio. distenduntur autem multitudine aut fusione corpora. constat igitur, quod diuersæ sint tumefactio atque adstrictio. Si fatentur autem maciem à fluxu distare, & tumefactionem ab adstrictione, morborum communia non ex his deprehendi fatentur, affectionumque notitiam ab alijs non ex se ipsis emergere: cum ex macie tumoreque, quæ ab affectionibus differunt, oriatur.

Falsa quorundam opinio de modo dignoscendi fluxum impugnatur. Cap. 29

Nonnulli dicunt in hisce corporibus, quæ insensibili perspiratione dissoluuntur, fluxum ea coniectura dignosci, quod mollia sint corpora fragilia atque effœminata. Quorum opinio ita refutanda est: Si corpora durata fuerint, & circumtenta, fluxum adesse negabunt, quem tamen ipsos fateri necesse est, nam si tales forte ægroti fuerint, quales narrauit Hippocrates, per summam indigentiam ad hoc deducti, ut dura sit cutis & circumtenta, aliaque adsint, qualia his, qui discutuntur, dissipanturque, euenire solent, ut emurne uictus ratione dissipatis corporibus conueniente: id utique concedant, necesse est quo modo igitur ex raritate fluxus percipitur: nam tentione duritiaque præsentente nihilosecius effluuium aderit.

Quod communia nihil indicent etiam si euidencia sunt. Cap. 30.

Deinceps uero demonstrare quispiam poterit communitates, etiam si euidentes sint, nihil tantum utile demonstrare. idque ita sanè probauerit, diuersa esse dicens, ipsa communia indicare, aut indicare ualentia ex comunibus deprehendi. Methodici sanè ipsa communia indicare affirmant: nos uero comunium notitiam ad ea percipienda, quæ particulatim indicare ualent, conducere asserimus: atque præcepta, quodammodo communia cum sint, particularium cognitionem ostendunt. in eo namque præcepto, Spontinæ lassitudines morbos nunciant, relationem particularis spontanæ lassitudinis ad multitudinem comprehendimus. illam enim dictionem, morbos, prout præsens sensus exigit, in hanc, multitudinem, scilicet conuertere opus est: Vniuersi igitur cognitio particularis utile indicare ualentis notitiam subministrat.

Quid artis præcepta declarent. Cap. 31.

Ne putet autem quispiam nos eius esse sententiæ, ut ex præceptis palam utilium demonstratiua percipiatur. neque enim ex præceptis occulta produuntur, quorum usu ad curationem, tanquam indicantiu, indigemus, sed occultorum ab euidencia relationem manifestant. ita uero diligentius præceptorum usum ex hoc ipso discemus, lassitudines temere oriens nunciant morbos, talè instituens rationem: lassitudinem igitur temere euenientem manifestam esse uel rudes etiam homines sciunt, per huiusmodi autem lassitudinem humoris copiam significari imperitos quidem later: abditum. n. est, sed nouerunt arte callentes, spontanæ lassitudinis cum plenitudine coherentiam intelligentes: ab ipsius namque spontanæ lassitudinis cum plenitudine cognatione permotus præcepti illius conditor, plenitudinisque effectum esse spontanæ lassitudinem cognoscens, ipsum literis commendauit. causarum. n. duplicem comunissimam differentiam cum sciret, ipsarum aliquas uidelicet in nostro corpore contineri, aliquas exterius accedere, necessariu putauit, cum aliqua externa causa desit, nos lædi aliter minime posse, nisi intestina aliqua causa delitescat. Quam uero, quæ in corpore sunt grauata, materie copia grauatur, mediocris. n. materia neque grauatur, neque ullo pacto diuexat, in unam rationem hæc omnia redigens